

คิดนอกกรอบ

Think out of the Box

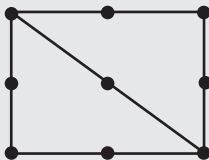
พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์

การคิดนอกกรอบ

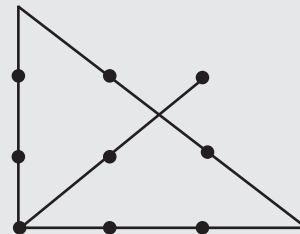
Out of the Box Thinking

๑. เกริ่นนำ

การคิดนอกกรอบเป็นการคิดที่มีความสำคัญมากยิ่งขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นการคิดที่นิยมใช้ภาษาอังกฤษว่า lateral thinking, out of the box thinking และ green hat thinking มีลักษณะเป็นการคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) และการคิดแสวงหาทางเลือก (alternatives) ด้วยการเปลี่ยนแนวคิดและวิธีคิดที่แตกต่างจากเดิม หรือไม่ยึดติดกับแนวคิดและวิธีการคิดรูปแบบเดิม ในบทความนี้จะนำเสนอตัวอย่างการคิดนอกกรอบโดยทั่วไปกับการคิดนอกกรอบในวงการศึกษา

แผนภาพ ๑ : การคิดในกรอบ
(ใช้เส้นตรง ๕ เส้น)

แผนภาพ ๒ : การคิดนอกกรอบ
(ใช้เส้นตรง ๔ เส้น)

๒. การคิดนอกกรอบโดยทั่วไป

๒.๑ การลากเส้นตรงให้ผ่านจุด ๙ จุด ที่เรียงกันในลักษณะสี่เหลี่ยมจัตุรัส

ตัวอย่างการคิดนอกกรอบนี้ เป็นการคิดที่ไม่ยึดติดกับกรอบสี่เหลี่ยมจัตุรัส และใช้เส้นตรงน้อยกว่าการคิดในกรอบ ถ้าเส้นตรงเป็นทรัพยากร ก็จะเป็นการคิดที่ดีกว่าเพราะทำให้ประหยัดทรัพยากรมากกว่า

๒.๒ ชายหนุ่มคนหนึ่งขับรถสปอร์ตกลับบ้าน ผ่านไปยังเส้นทางค่อนข้างเปลี่ยว เหลือไปเห็นคน ๓ คนกำลังยืนคอยรถที่ป้ายรถเมล์แห่งหนึ่ง เมื่อจอดรถพบว่า

- คนที่หนึ่งเป็นหญิงสูงอายุที่ป่วยหนัก
- คนที่สองเป็นเพื่อนเก่าที่เคยช่วยชีวิตตนเอง
- คนที่สามเป็นหญิงสาวสวยในฝัน (ตรงสเปกมาก)

แต่ชายหนุ่มทราบดีว่าฝนกำลังจะตก และรถสปอร์ตของตนมีที่นั่งสำหรับผู้โดยสารเพียงที่นั่งเดียว ชายหนุ่มจะตัดสินใจรับใครขึ้นรถจึงจะดีที่สุด

ถ้ารับหญิงสูงอายุที่ป่วยหนักไปส่งโรงพยาบาลก็น่าจะดีที่สุดในแง่ที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีมนุษยธรรม เนื่องจากเป็นคนป่วยคนเดียวใน ๓ คน แต่เพื่อนเก่าก็อาจตำหนิได้ และเสียโอกาสที่จะได้รู้จักและผูกสัมพันธ์กับหญิงสาวสวยในฝัน

ถ้ารับหญิงสาวสวยในฝันก็จะดีที่สุดในแง่ที่จะมีความสุขในชีวิตแต่ก็จะถูกตำหนิได้ว่าเห็นแก่ตัว

ถ้ารับเพื่อนเก่าที่เคยช่วยชีวิตตนเอง ก็จะเป็นดีที่สุดในแง่ที่ได้ตอบแทนผู้มีบุญคุณ แต่ก็ถูกตำหนิได้ว่าเห็นแก่ตัวและไร้มนุษยธรรม

ดังนั้น ชายหนุ่มคนนี้ จะตัดสินใจอย่างไรจึงจะดีที่สุด

คำแนะนำแบบคิดนอกกรอบคือ

๑. รับหญิงสูงอายุขึ้นรถ
๒. ส่งกุญแจให้เพื่อนเก่าที่เคยช่วยชีวิตตนเองขับรถกลับบ้านโดยให้ส่งหญิงสูงอายุที่โรงพยาบาลก่อน
๓. ยืนคอยรถเมล์กับหญิงสาวสวยในฝันเพื่อขึ้นรถเมล์ไปส่งบ้านของหญิงสาว

๓. การคิดนอกกรอบในวงการศึกษ

๓.๑ ห้องเรียนพลิกกลับ (flipping the classroom)

Khan, S. (2012) ได้เสนอว่า ห้องเรียนในโรงเรียนทั่วไปมักจะจัดตารางสอนให้นักเรียนมาเรียนกับครูในเวลากลางวัน และครูให้การบ้านให้นักเรียนไปทำที่บ้านในเวลากลางคืน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่พบว่าส่วนที่เรียนง่ายกว่า คือ ส่วนที่เรียนกับครูในเวลากลางวันส่วนที่ยากกว่าคือส่วนที่เป็นการบ้าน Khan จึงเสนอให้ใช้ห้องเรียนพลิกกลับ คือ ให้นักเรียนเรียนเองจากแบบเรียนหรือสื่อที่บ้านในเวลากลางคืน และมาทำการบ้านกับครูที่โรงเรียน

๓.๒ การเรียนเพื่อการเปลี่ยนแปลง (transformative learning)

Kegan (2009) ได้เสนอว่า จะต้องเปลี่ยนการเรียนเพื่อรู้ (informational learning) ซึ่งมุ่งเรียนเพื่อรู้มากยิ่งขึ้น (what we know) เป็นการเรียนเพื่อการเปลี่ยนแปลง (transformative learning) ซึ่งมุ่งเรียนเพื่อการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียน (how we know) และการเรียนการคิดสร้างสรรค์ (learn creatively)

๓.๓ การเปลี่ยนกระบวนทัศน์การจัดการศึกษาโดยใช้โลกเป็นศูนย์กลาง

สืบเนื่องจาก O' Riordan (1995) และ Pepper (1996) ได้เสนอการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ปรัชญาสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาจาก “มนุษย์เป็นศูนย์กลาง” (Human-Centred) ให้ “โลกเป็นศูนย์กลาง” (Earth-Centred) การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ดังกล่าวเพื่อให้โลกได้รับการใส่ใจมากขึ้น และจะสำเร็จได้ต้องใช้ “การศึกษา” เป็นตัวช่วยที่สำคัญ ดังนั้น ผมจึงเสนอว่าถึงเวลาต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์การจัดการศึกษาจาก “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” (Learner-Centred) ให้ “โลกเป็นศูนย์กลาง” (Earth-Centred) เช่นเดียวกัน มิเช่นนั้นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ปรัชญาสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาจะสำเร็จยาก

๔. สรุป

การคิดนอกกรอบเป็นการคิดที่ยากกว่าการคิดในกรอบ แต่ผลลัพธ์ของการคิดจะดีกว่าการคิดในกรอบอย่างชัดเจน การจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนในอนาคต จึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาขีดความสามารถในการคิดนอกกรอบของผู้เรียนทุกระดับให้เต็มศักยภาพ ครูผู้บริหารและนักการศึกษาจึงควรใส่ใจในการแสวงหาวิธีการบริหารหรือการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการคิดนอกกรอบของผู้เรียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

รายการอ้างอิง

- Kegan I. (2009). *Contemporary theories of learning*. London: Routledge.
- Khan, S. (2012). *The one world school house: Education reimagined*. New York: Hachette Book.
- O'Riordan, T. (1995). *Environmental science for environmental management*. London: Longman.
- Pepper, D. (1996). *Modern environmentalism: An introduction*. London: Routledge.

ผู้เขียน

ศาสตราจารย์ ดร. พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา
ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๓๐ อีเมล: pruet.s@chula.ac.th